

ĽUDSKÁ A DUCHOVNÁ FORMÁCIA KATECHÉTU

Úvod

Ak sa pýtame, čo je dôležité pre väčšiu účinnosť katechézu na Slovensku, prvá odpoveď, ktorá nám najčastejšie príde na myseľ, sa týka predovšetkým obsahov a foriem katechézy. V tomto duchu sa menia osnovy vyučovania náboženstva, menia sa obsahy katechizmov, učebníc a metódik vyučovania náboženstva, hľadajú sa nové spôsoby a formy ohlasovania. Je zrejmé, že všetky tieto aktivity či už na didaktickej alebo metodologickej úrovni, sú užitočné a treba ich hodnotiť pozitívne. Avšak musíme tiež konštatovať, že väčšina aktivít a činností v katechetickej oblasti je zameraná skôr na „metódu“, čiže na spôsob ako „robiť“. Ostáva ale pravdou, že podstata a účinnosť katechetickej služby spočíva predovšetkým v dimenzii „byť“, keďže na úrovni osôb sa uskutočňuje interpersonálna komunikácia medzi katechétom a katechizujúcim. Každé vykonávanie povolania závisí od celkovej zrelosti osoby, ktorá ho uskutočňuje. Dimenzia „robiť“ vždy v sebe zahŕňa a predpokladá dimenziu „byť“ a zároveň táto je základom každého „robiť“.¹ Kvalita katechetického pôsobenia je vždy podmienená celkovou zrelosťou osobnosti katechéta, ktorá dáva jeho profesionálnym schopnostiam ľudský rozmer.²

V mnohých prípadoch teda slabým miestom katechézy nie je ani tak metodologická či technická pripravenosť, ale osobnostná úroveň katechéta.³ Pre účinnosť katechetickej komunikácie je oveľa dôležitejší ľudský a morálny vnútorný profil katechéta, než len jeho metodologické a odborné schopnosti. Katechéta musí dávať na prvé miesto svoju osobnú skúsenosť viery, svoju ľudskú a duchovnú zrelosť, keďže práve v nej spočíva skutočná účinnosť ohlasovania.⁴ „Najprv sú katechéti a až potom sú katechizmy“,⁵ zdôrazňujú pastoračnú prioritu talianski biskupi vo svojom dokumente „Obnova katechézy“. Aj katechetické direktória poukazujú na dôležitosť osobnej zrelosti katechéta v katechetickom procese. „Výborné ľudské a kresťanské vlastnosti katechéta zabezpečujú úspech oveľa viac ako voľba dobrej metódy. Úloha katechéta je oveľa dôležitejšia ako výber textov a iných

¹ Porov. Giuseppe RUTA, *Catechetica come scienza. Introduzione allo studio e rilievi epistemologici*, Leumann (TO), Elledici, 2010, 385.

² Porov. Emilio ALBERICH, *La catechesi oggi. Manuale di catechetica fondamentale*, Leumann (TO), Elledici, 2002, 295-296.

³ Hoci v slovenských podmienkach sa vo všeobecnosti pod slovom katechéta nerozumie „katechéta vo farnosti“ ale „učiteľ náboženstva v škole“, naše pojednávanie o ľudskej a duchovnej formácii sa nemusí výslovne týkať len jednej špecifickej skupiny. V širšom zmysle slova poslanie katechéta sa týka nielen každého kňaza, rehoľníka, či zasvätenej osoby, ale každého kresťanského laika. Každý pokrstený kresťan je teda vo svojej podstate katechétom – tým, ktorý má povinnosť ohlasovať evanjelium. Porov. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Il rinnovamento della catechesi (Obnova katechézy)*, Roma, 1970, 183.

⁴ „Formácia katechétoz zahŕňa rôzne rozmary. Ten najhlbší sa týka osoby katechéta; jeho ľudského a kresťanského rozmeru. Potom je tu to, čo má katechéta vedieť, aby mohol spĺňať svoju úlohu. Napokon je tu rozmer vedieť konať, lebo katechéza je úkonom komunikácie.“ POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE KLERUS, *Všeobecné direktorium pre katechézu (VDK)*, Trnava, SSV, 1997, 238.

⁵ CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Il rinnovamento della catechesi*, 200.

pracovních pomôcok“⁶ „Pracovné pomôcky nebudú mať skutočnú účinnosť, ak ich nebudú používať dobre sformovaní katechéti. Nemožno teda kvôli aktualizácii textov a lepšiemu zorganizovaniu katechézy zanedbať náležitú formáciu katechéto.“⁷

Vo formácii katechéto je teda vždy prítomne riziko, že sa katechéto ponúknu len teologické poznatky a metodologické postupy, aby vedeli dané obsahy odovzdávať ďalej katechizujúcim.⁸ Ako sa už povedalo, dôraz vo formácii by sa mal týkať predovšetkým dimenzie „byť“. V tomto duchu aj Romano Guardini pripomína, že prvým edukatívnym faktorom je to „kým vychovávateľ je, druhým, to čo robí, a až tretím, to čo hovorí.“⁹ Každá katechetická činnosť nepriamo vždy odhaľuje aj vnútorný svet katechéto. Je len logické, že každý bude ohlasovať druhým takého Boha, v akého sám verí. Keďže katechéto je poslaný ohlasovať tomuto svetu radostnú zvesť, nemôže sa uspokojiť iba s vonkajšími slovami, ale je povolaný byť pravdivý v myšlienkach, slovách, citoch a gestách a teda byť pravdivý v tom, čo sa modlí a v tom, čo ohlasuje.¹⁰ Akákoľvek pretváarka alebo protirečenia budú skôr, či neskôr odhalené. Slová Pavla VI. o tom, že «dnešný človek počúva radšej svedkov než učiteľov»,¹¹ nestratili nič zo svojej aktuálnosti. Vo svete, v ktorom dominuje potreba prezentovať sa v čo najlepšom svetle a urobiť dojem na druhých, zaznieva požiadavka autenticity s o to väčšou naliehavosťou.¹²

Talianski biskupi v dokumente „Formácia katechéto v kresťanskej komunite“ pripomenuli, že prvým a hlavným cieľom formácie katechéto je „napomáhať plnému rozvoju ich ľudskej a kresťanskej zrelosti“.¹³ Bez tejto ľudskej a duchovnej zrelosti sa každá katechetická činnosť zredukuje len na použitie metód a neosobné odovzdávanie abstraktných náboženských právd, pričom základným predpokladom pre odovzdávanie viery dnešnému človeku je práve zrelá viera prežívaná každý deň, prenikajúca celú existenciu osoby katechéto. Čo sa týka kritérií a spôsobu formácie katechéto najnovší dokument talianskej biskupskej konferencie „Stretnime Krista“, zdôrazňuje, že táto formácia má byť neustálym transformačným procesom.¹⁴

V snahe ponúknuť formáciu, ktorá by reflektovala vyššie uvedené kritéria, sa môžeme inšpirovať formačným modelom Amedea Cenciniho, jedným z najväčších predstaviteľov

⁶ POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE KLERUS, *Všeobecné katechetické direktorium*, AAS 64 (1972) 97-176, 73.

⁷ VDK, 230.

⁸ Porov. L'ISTITUTO DI CATECHETICA DELL'UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA, (a cura di), *Formare i catechisti in Italia negli anni '80*, Leuman (TO), Elledici, 1982, 35.

⁹ Porov. Romano GUARDINI, *Le età della vita*. Milano, Vita e Pensiero, 1992, 55.

¹⁰ Porov. Amedeo CENCINI, *Verità della vita*, Cinisello Balsamo, San Paolo, 2007, obálka.

¹¹ PAVOL VI, *Evangelium Nutiandi*, Apoštolská exhortácia o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete, 1975, 41.

¹² Porov. Giuseppe RUTA, *L'insegnante "educato" educatore*, in ASSOCIAZIONE ITALIANA CATECHETI, a cura di Franca Kannheiser- Feliziani, Leumann (TO), Elledici, 2011, 27-28.

¹³ CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA - COMMISSIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE E DELLA CATECHESI, *La formazione dei catechisti nella comunità cristiana. Orientamenti pastorali*, Roma, CEI, 1982, 18.

¹⁴ Porov. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Incontriamo Gesù*, Milano, Ancora, 2014, 80.

psychológie v oblasti formácie a špirituality.¹⁵ Cieľom jeho formačného konceptu je celková premena človeka, ktorá by sa schematicky dala vyjadriť v troch špecifických dynamizmoch: vychovávať,¹⁶ formovať a transformovať. Cieľom úvodnej edukatívnej fázy je spoznanie pravdy o sebe, o vlastnej osobe. Nejedná sa však len o vonkajšie viditeľné prejavy správania, ale predovšetkým o poznanie vnútorného sveta osoby so všetkými jej negatívnymi aspektmi. Totiž iba vtedy, ak človek spozná, že je schopný na sebe pracovať a zároveň sa cíti byť priťahovaný pravdou, dobrom a krásou ideálu, môže nastať skutočný formačný proces, ktorého výsledkom je transformácia človeka.¹⁷

Toto naše uvažovanie rozvineme v troch nasledujúcich častiach. V prvej predstavíme ľudskú formáciu, ktorá pozostáva z jednotlivých nevyhnutných krokov sebaoznania, potom objasníme koncept duchovnej formácie a na záver predstavíme transformačný proces ako výsledok celkovej formácie, ktorým by mal byť „premenený“ človek.

1. Ľudská formácia

Pri vyslovení pojmu „ľudská formácia“ sa vo všeobecnosti myslí, že sa jedná o formáciu základných ľudských čností, ktoré tvoria nevyhnutný základ pre ďalší rozvoj a rast osobnosti človeka. Často sa tu vychádza z predpokladu, že až po absolvovaní základnej ľudskej formácie nasleduje skutočná formácia, či už duchovná alebo apoštolská, ktorú katechéta dostáva od inštitúcie. Takéto chápanie ľudskej formácie by bolo veľmi zúžené, akoby ľudskosť kresťana bola považovaná len za niečo vonkajšie a estetické. Pritom by sa mohlo zabudnúť na skutočnosť, že ľudská dimenzia tvorí základ, že predstavuje tajomné miesto stretnutia Božej milosti a ľudskej slobody, že sa jedná o priestor, kde sa uskutočňuje transformácia samotnej osoby. Vo formačnom procese, ľudská dimenzia predstavuje podstatnú zložku, čiže celkové zdroje a energiu, ktoré človek ako taký vlastní, pričom často, kvôli rôznym prekážkam si tejto schopnosti nemusí byť vedomý. Ľudská formácia je teda proces, ktorý sa dotýka katechéty v jeho najhlbšej štruktúre, ktorý zasahuje samotné srdce a neobmedzuje sa iba na starostlivosť o vonkajšie „ľudské čnosti“, aby sa človek navonok javil ako milý a dobre vychovaný.¹⁸

Každý skutočný formačný proces začína kompletným poznaním seba samého, svojho prežívania, svojich schopností a možnosti, ale aj prekážok, ktoré bránia plnému rozvoju osoby. Preto ľudská formácia je integrálnou súčasťou duchovnej formácie a nie je len akýmsi

¹⁵ Amedeo Cencini, kňaz, teológ, psychoterapeut, profesor aplikovanej psychológie a kurzu pre formátorov na Pápežskej Saleziánskej Univerzite v Ríme, autor početných publikácií preložených do mnohých jazykov. V slovenskom jazyku mu vyšlo niekoľko knižných titulov, naposledy *Strom života, Náčrt modelu vstupnej a stálej formácie*, Serafín, 2012.

¹⁶ Z talianskeho slova educare, z latinského- e-ducere, spoznať pravdu o sebe.

¹⁷ Porov. Amedeo CENCINI, *L'Albero della vita. Verso un modello di formazione iniziale e permanente*, Cinisello Balsamo, San Paolo, 2005, 242.

¹⁸ Porov. Amedeo CENCINI, *Abbiamo perso sensi?* Cinisello Balsamo, San Paolo, 2012, 280-283.

jej doplnkom. Ľudskou formáciou chápeme výchovný proces, ktorý umožní dosiahnuť autentické poznanie seba samého. Nejedná sa tu však o akékoľvek povrchné a epizodické poznanie, ale ide o pravdivé poznanie, ktoré poodhalí temné a zraniteľné miesta, ako aj pozitívne zdroje a potenciálne možnosti, ktorými osoba disponuje. Pre dosiahnutie ľudskej zrelosti, ktorá je vždy výsledkom plnej realizácie potenciálu osoby je teda nevyhnutné hlbšie poznanie ľudskej osoby.

1.1. Poznanie seba samého - objavenie slabosti

Skutočné autentické poznanie seba vždy privádza k objavovaniu vlastnej slabosti. V každom človeku je prítomný silný defenzívny postoj, ktorý odmieta myšlienku prítomnosti zla či vedomie vlastného limitu.¹⁹ V kresťanskom prostredí často prevažuje presvedčenie, že zrelým človekom je ten, kto už vyriešil všetky svoje vnútorné problémy a odstránil prejavy nezrelosti. Avšak iba skutočné sebazpoznanie prináša objavenie aj nezrelých oblastí ľudského ja. V tomto zmysle Cencini zdôrazňuje, že *„kto neobjavil svoju slabosť a nezakúsil vlastnú bezmocnosť, ten ani nezačal proces vyzrievania, či v oblasti ľudskej alebo kresťanskej“*.²⁰ V podobnom duchu sa vyjadril aj pápež František, keď povedal: *„Ak ktokoľvek z nás necíti, že potrebuje Božie milosrdenstvo, necíti sa byť hriešnikom, urobí lepšie, ak na svätú omšu nepôjde! Pretože na svätú omšu ideme, lebo sme hriešni a chceme prijať Ježišovo odpustenie, mať účasť na jeho vykúpení, na jeho odpustení.“*²¹ Preto pre každý autentický rast je dôležité poznanie a vedomie vlastnej slabosti, ako predpoklad, aby človek vedel, kde a na čom ma začať na sebe pracovať.

Poznanie vlastnej slabosti pomáha katechétovi definovať aj vlastný ideál. Slabosť a vlastné limity sa tak nestávajú len motívom k zmene, ale zároveň poukazujú aj na „ideálne ja“, - smer, ktorým sa má subjekt uberať. Iba tam, kde sa objaví a zakúsi zlo, iba tam sa skrýva aj motivácia k zlepšeniu. Prijatie vlastnej ohraničenosti a slabosti, privádza katechéta na kolena pred svojim Bohom, v ňom hľadá pomoc a silu, ktorú nenašiel sám v sebe. Kto nikdy neprežil stav vnútornej bezmocnosti, ten sa ťažko naučí opravdivo modliť a tak nikdy nemôže zakúsiť nádej, ktorá sa rodí len z hĺbky srdca.

Je však dôležité pripomenúť, žeby sa nemalo jednať len o všeobecné a povrchné poznanie, ako napríklad: „všetci sme hriešnici“, alebo „každý má svoje chyby“. Ale malo by ísť o presné a konkrétne poznanie, ktoré vyústi pomenovaním hlavného problému. Poznanie sa musí dotýkať intrapsychickej zóny, v ktorej je osoba osobitným spôsobom zraniteľná.²²

¹⁹ Porov. CENCINI, *Albero della vita*, 243.

²⁰ Porov. Amedeo CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, Bologna, Dehoniane, 1999, 100.

²¹ FRANTIŠEK, *Generálna audiencia*, 12. 02. 2014, in «http://sk.radiovaticana.va/news/2014/02/12/p%C3%A1pe%C5%BE_franti%C5%A1ek_pri_gener%C3%A1lnej_audiencii_dal_za_vzor_sv._cyrila_a/slo-772454».

²² Porov. CENCINI, *Albero della vita*, 245.

Identifikovať vlastné limity, znamená rozpoznať ich prítomnosť v rôznych prejavoch a formách života. (Prečo reagujem tak ako reagujem? Čo je skrytým motívom môjho konania?) Každý dospelý človek si podvedome uvedomuje, že v istých oblastiach svojej osobnosti ostal ešte dieťaťom a vie o svojich vnútorných protirečeniach, ktoré nie sú navonok viditeľné.

Skúsenosť s vlastnou slabosťou je tiež potrebná k tolerovaniu slabosti druhých. Kto pozná dobre vlastné limity a hranice, nebude sa nikdy pohoršovať na slabosťou blížneho, alebo odmieťať druhého len preto, že má viditeľné nedostatky. Je pravdepodobné, že mnoho tých, ktorí pracujú v oblasti katechizácie, absolvovali mnohé formy a etapy formácie, avšak bez toho, aby spoznali a pomenovali vlastnú slabosť. Dôsledok tohto stavu je, že takáto osoba nevie, v ktorej oblasti má na sebe pracovať a teda je tu zrejmé, že v takomto prípade sa neuskutočnila žiadna opravdivá formácia.

V oblasti ľudskej formácie je teda vždy prítomné riziko predstavovať osobnú zrelosť ako synonymum dokonalosti. Ostáva ale pravdou, že pokiaľ sme v podmienkach telesnej pozemskej existencie, platí, že naša ľudská prirodzenosť bude vždy poznačená nedokonalosťou.²³ Poznanie vlastnej slabosti a limitov je nevyhnutnou podmienkou pre začatie formačného procesu.

1.2. Sloboda darovať sa a dôverovať

Kto spoznal vlastnú slabosť v konfrontácii s ideálom cíti v sebe vnútorný stimul realizovať sám seba a naplniť svoju existenciu.²⁴ Život je prijatý dar, na ktorý je potrebné v zodpovednosti odpovedať. Boh ako jeho darca daroval človeku slobodu, vďaka ktorej môže dať životu zmysel a odpovedať na jeho výzvy. Autentická odpoveď na dar života nachádza svoju realizáciu v medziľudských vzťahoch.²⁵ Čím väčšie je povedomie daru, tým väčšia je sloboda darovať svoj život iným a vnímať ho ako ničím nezaslúžený dar. Nech by bola minulosť katechéty akákoľvek, každý môže vlastniť definitívnu istotu o prijatom dobre, o takom dobre, ktoré je silnejšie než akákoľvek forma zla prítomná v jeho minulom živote. Ľudské bytie je slobodné odpovedať na príťažlivosť dobra rovnako, ako je schopné nechať sa priťahovať zlom, so všetkými jeho dôsledkami.²⁶

Ľudská sloboda umožňuje katechétovi smerovať ku kráse ideálu, nechať sa priťahovať pravdou a veriť, že väčšia radosť je z darovania sa druhým než z toho, že ich využívam pre seba.²⁷ Človek vo svojej prirodzenosti je povolaný vyjsť zo seba, prekročoval sám seba a tak sa stávať viac sám sebou. Nikdy sa totiž nebude realizovať tým, že bude obdivovať sám seba a hľadať istoty, ktoré by ho ochránili pred možnými rizikami. Kto by chcel konať podľa „logiky

²³ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 100-101.

²⁴ Porov. CENCINI, *Verità della vita*, 149.

²⁵ Porov. CENCINI, *Albero della vita*, 139-140.

²⁶ Porov. CENCINI, *Abbiamo perso sensi?* 279.

²⁷ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 88.

istoty“, nikdy sa nerozvinie a tak zároveň zabráni svojej skutočnej realizácii. Na tento dynamizmus osobnej realizácie človeka poukázal pápež František vo svojej exhortácii *Evangelii Gaudium*, keď všetkým kresťanom pripomenul, že „*náš život rastie a dozrieva v takej miere, v akej ho dávame k dispozícii životu... Život sa posilňuje darovaním a oslabuje izoláciou a pohodlnosťou.*“²⁸.

Kto nemá odvahu riskovať a prekračovať hranice vlastného egoizmu, nikdy nezakúsi transcenciu, ku ktorej je volaný. Preto každý katechéta rozvíja túto prirodzenú túžbu, ktorá ho posúva stále vpred a bráni mu uspokojiť sa priemernosťou. Prijíma výzvy života, ako príležitosti pre spoznanie seba samého, svojich možnosti a je rozhodnutý žiť svoj život bez kalkulovania a strachu, aj mimo svojich istôt a talentov, pričom je schopný vnímať Božiu prítomnosť vo svojom živote.²⁹

Život v slobode predpokladá a vyžaduje dôveru. Zo slobody sa teda rodí dôvera, ktorá je vyjadrením najvyššieho stupňa slobody, pričom zároveň predstavuje základ, z ktorého sa rodí viera.³⁰ Ľudská skúsenosť obsahuje tento postoj dôvery, ktorý je však potrebné objaviť.³¹ V tomto zmysle každý mysliaci človek má určitú formu viery a jeho život ukrýva tajomstvo a schopnosť dôverovať. Iba na tomto základe slobody a celkovej dôvery sa robia dôležité životné rozhodnutia (manželstvo, sľuby, zasvätenie), pri ktorých sa človek rozhoduje na základe uvažovania, ktoré garantuje iba dôverou.³² Dôvera teda tvorí nevyhnutný predpoklad pre akt viery. Vďaka dôvere a vychádzajúc z nej, môže začať skutočný duchovný rast.

Ľudské bytie sa nevyhnutne musí niekomu odovzdať, musí niekomu a lebo niečomu patriť. Človek sám sa rozhoduje komu alebo na čo zameria svoj život, avšak v každom prípade musí sa niekomu odovzdať. Kto by totiž chcel žiť iba sám pre seba, v skutočnosti ostane uzavretý sám v sebe a tak sa stáva otrokom samého seba a je to ešte o to horšie, čím menej si tom sám uvedomuje a pripúšťa. Kto sa rozhodne nikomu neodovzdať, bude stále viac uzavretý a podozrievavý, nebude nikomu dôverovať (priateľ, spoločenstvo, Boh), nenadviaže s nikým osobný vzťah, čoho následkom bude strata dôvery aj v samého seba, aby nakoniec skončil obklopený len materiálnymi vecami, na ktorých bude ešte navyše závislý.

Zrelý človek si nikdy nemôže vystačiť sám so sebou, uzavretý vo svojej sebestačnosti. Je si vedomý, že potrebuje druhých a je schopný dôverovať blížnemu v takej miere, že sa mu vie dať úplne k dispozícii a neprekáža mu ani jeho prípadná slabosť.³³ Ľudské bytie musí

²⁸ FRANTIŠEK, *Evangelii Gaudium*, Trnava, SSV, 2014, 10.

²⁹ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 101-102.

³⁰ Porov. *Tamtiež*, 88.

³¹ Porov. Zelindo TRENTI, *Educare alla fede*, Leumann (TO), Elledici, 2002, 125.

³² Porov. *Tamtiež*.

³³ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 102-103.

prekračovať samé seba a vstúpiť do vzťahov s blíznymi, a objaviť, že skutočné šťastie je v láske, ktorá sa dáva.³⁴

Cieľom ľudskej formácie, ako bolo povedané, je teda spoznanie objektívnej pravdy, ktorá odkryje človeku samého seba, vlastnú slabosť, ktorá sa potom stane nástrojom zmeny a umožní mu realizovať slobodu, ktorá ho otvorí vzťahom, aby takýmto spôsobom našiel sám seba v úplnom sebadarovaní.³⁵

2. Duchovná formácia

Ďalšia dimenziou, ktorá je dôležitou súčasťou ľudského bytia a ktorá sa explicitným spôsobom týka veriaceho človeka, je dimenzia duchovná. Zatiaľ čo ľudská dimenzia predstavuje zdroje a energiu, ktorú katechéta vlastní, duchovná dimenzia predstavuje cieľ a ideál, ktorý môže a mal by dosiahnuť.

Ako sme si už vyššie povedali, človek je vo svojej slobode povolaný k sebatranscendencii, ktorá ho otvára vzťahom, v ktorých miluje a cíti sa milovaný. Preto vo svojej prirodzenosti hľadá Boha, je schopný zachytiť jeho hlas a vstúpiť s ním do dialógu, v ktorom spoznáva možnosť realizovať svoju slobodu naplno. Ostáva však pritom stále slobodný prijať Božiu ponuku, alebo ju odmietnuť, stať sa veriacim alebo neveriacim. Príľnutie k Bohu vo viere je preto prejavom najväčšej slobody, zahŕňa osobu v jej celistvosti a preto táto voľba nemôže byť nikým a ničím vynútená.³⁶

2.1. Akt viery

Prvým predpokladom pre zrod viery je schopnosť človeka nadviazať vzťah. Skôr ako človek vstúpi do vzťahu s Bohom, mal by si uvedomiť, že bez tejto dispozície to nie je možné. Podľa Cenciniho „*vychovávať k viere znamená vychovať k vzťahom*“.³⁷ Základnou podmienkou je teda, aby ľudské „ja“ prekonalo mechanizmy sebaobrany, ktoré mu bránia vo vyjdení zo seba samého smerom k druhému. Nejedná sa však iba o vonkajšie nadviazanie vzťahov, ale o vnútorné prijatie druhého, o objavenie jeho hodnoty a tiež o slobodu vedieť blížnemu urobiť miesto vo svojom srdci a nechať sa ním „obmedziť“. Akákoľvek forma egoizmu, ktorá narúša vzťah s blíznym, vždy zároveň oslabuje aj vzťah s Bohom.

Z toho je zrejmé, že viera sa vždy rodí ako skúsenosť lásky a katechéta sa stáva veriacim natoľko, nakoľko vo svojom živote objaví nepodmienečnú Božiu lásku a presvedčí sa, že on sám je subjektom tejto lásky. Skúsenosť, že človek je milovaný Bohom, je nevyhnutnou

³⁴ Porov. Viktor Emanuel FRANKL, Pinchas LAPIDE, *Ricerca di Dio e domanda di senso*, Torino, Claudiana, 2006, 40.

³⁵ Porov. *I sentimenti del Figlio*, 103.

³⁶ Porov. Zelindo TRENTI, *Opzione religiosa e dignità umana*, Roma, Armando, 2001, 93.

³⁷ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 109.

podmienkou pre ďalší duchovný rast. Tu je potrebné poznamenať, že dotyk Božej lásky nikdy nie je násilný, naopak je skrytý a jemný, necháva človeka slobodného a je na ňom, či ho spozoruje a prijme, alebo odmietne. Láska je skutočná iba vtedy ak necháva druhému slobodu, ak si nekladie podmienky a ak nie je iba odmenou.³⁸

Vzťah lásky človeka k Bohu sa uskutočňuje v akte viery. Viera nie je len jednoduché intelektuálne príľnutie k zjaveným pravdám, nie je ani poslušnosť morálnym zákonom, ale ide predovšetkým o zverenie a odovzdanie sa Bohu celou svojou bytosťou. Viera zasahuje celého človeka, so všetkými jeho schopnosťami, rozumom, vôľou, citmi a pozýva ho odpovedať Bohu, ktorý sa mu zjavuje a daruje. Opravdivý akt viery sa hlboko dotýka existencionálnej dimenzie života, ktorá potom mení základný životný postoj a dáva nový horizont a nové smerovanie.³⁹

Veriaci človek je teda ten, kto sa vo viere úplne podriadi a zverí Bohu a spozná, že už nechce viac stavať len na sebe, ale na Pravde, ktorú spoznal a celkom sa jej oddal.⁴⁰ Kto chce skutočne veriť, musí sa zrieknuť potreby dávať seba do centra pozornosti. *“Opravdivá živá viera je permanentný zápas s našim ja, ktoré aj keď bolo v okamihu obrátenia vysunuté z pozície boha- predsa stále znovu sa usiluje do tejto pozície sa vrátiť.”*⁴¹

Keďže viera je najosobnejším gestom človeka, akt viery musí byť úplne slobodný a postavený na dôvere v Boha, avšak tiež aj na odvahe prekonávať ťažkosti a pochybnosti. Viera vo svojej povahe nie je iba niečo logické, potvrdené skúsenosťou a racionálnym uvažovaním, ale vyžaduje si tiež aj prekračovanie ľudského chápania a istôt a preto je vstupom do sveta, v ktorom platí iná logika. Kto sa odovzdá Bohu vo viere, okrem Božieho prísľubu nemá iné záruky. Akt viery je plný rizika a obáv, v istom zmysle je neprirodzený pre človeka, ktorý by chcel mať všetko pod kontrolou a držať život pevné vo svojich rukách. Obrazne povedané veriť Bohu je akoby plávať na hlbokom jazere, kde nie je možné dotýkať sa dna. Kto nikdy nezariskoval a nezanechal bezpečnú istotu, ten nemôže mať ani skúsenosť živej viery v Krista a nikdy nezakúsi, čo znamená byť „blázon“ pre Krista. Pretože práve „zrnko bláznovstva“ viery pomôže prekonávať katechétovi prekážky a vykročiť na cestu dobrodružstva viery. Ten, kto totiž kalkuje a zvažuje všetky možné riziká, nikdy nezakúsi, čo skutočne znamená veriť.⁴² Aj keď nemôžeme pristupovať k viere len pre čisto rozumové dôvody, predsa len však každý akt viery musí byť uskutočnený na základe rozumu.⁴³

2.2. Nová perspektíva a premena zmýšľania

³⁸ Porov. Tamtiež, 208.

³⁹ Cf. Emilio ALBERICH, *La catechesi oggi. Manuale di catechetica fondamentale*, Leumann (TO), Elledici, 2002, 128-129.

⁴⁰ Porov. Yves Marie Joseph CONGAR, *La fede e teologia*, Desclée, Roma, 1967, 84-85.

⁴¹ Tomáš HALÍK, *Noc zpovědnika*, Praha, Lidové noviny, 2005, 98.

⁴² Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 112.

⁴³ Porov. Zelindo TRENTI, *La fede dei giovani. Linee di un progetto di maturazione alla fede dei giovani*. Leumann (TO), Elledici, 2003, 122.

Keď katechéta uverí srdcom, myslou a vôľou v Božiu prítomnosť, jeho život sa naplní novým zmyslom, novou perspektívou, ktorá dá jeho životu inú, novú kvalitu. Hoci život viery bude vždy plný rizík a ťažkostí, je to však cesta k novým horizontom a nádejam. Ak veriť znamená vykročiť, zanechať istoty kvôli niečomu novému a nepoznanému, potom sa Boh vo vzťahu k človeku bude každý deň zjavovať ako nový a bude žiadať od človeka, aby sa otvoril jeho darom bez toho, aby sa nazdával, že ich už vlastní. Vďaka stretnutiu sa s Bohom stáva sa človek viac sám sebou a prestáva sa báť budúcnosti. Jeho viera prestáva byť len myšlienkou, či vznešenou ideou, ale stáva sa vzťahom, osobným dialógom.⁴⁴

Teda vydať sa na cestu viery predpokladá, že človek vstúpi do sveta, v ktorom vládne Božia logika a iba v nej je človek schopný poznávať nové horizonty, ktoré rozšíria obzory jeho srdca a pozdvihnú osobu k novému vnímaniu hodnôt. V tejto perspektíve sa kríž už nejaví ako nezmyselné zlo, ale naopak, ako znamenie sily a nádeje. Zriekanie a námaha prestáva byť len tvrdou askézou a stáva sa príležitosťou očistiť si srdce, aby túžilo po Božích túžbach a snívalo Božie sny.⁴⁵

Podľa Cenciniho je krásne veriť, „*ak človek verí naplno celou svojou bytosťou, ak verí srdcom, rukami i nohami, fantáziou, vo dne v noci, v hojnosti aj biede, v živote i v smrti... Veriť takto znamená zostať a stávať sa vždy mladším.*“⁴⁶ S Kristom sa nikdy nestarne. Avšak ten, kto by očakával, že bude mať v živote všetko jasné, kto sa bude držať len vlastných istôt, nikdy neobjaví svoju budúcnosť, zostarne predčasne bez toho, aby naplnil svoj život, bez toho aby sa tešil zo slobody, ktorú dáva jedine viera.

Avšak ten, kto naozaj uverí a vstúpi do vzťahu s Bohom, je nevyhnutne povolaný k zmene zmýšľania. Cieľom duchovnej formácie je teda postupne si osvojovať Kristovo zmýšľanie. „*Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš*“ (Flp2,5). Tento príkaz predstavuje ústredné posolstvo formačného procesu. Nejedná sa tu o príslušnosť k nejakej ideológii, ale o uvedomelú a slobodnú voľbu úplne sa pripodobniť Kristovi, identifikovať sa s jeho zmýšľaním a cítením. Takáto formácia sa predovšetkým zameriava na premenu srdca, aby sa ono naučilo milovať tak, ako miluje Kristus. Srdce v biblickom zmysle reprezentuje celú osobu, preto táto identifikácia s osobou Ježiša Krista by mala zasiahnuť celého človeka, mala by sa dotýkať každej myšlienky, motivácie, citov, postojov, gest. Totiž iba vtedy je formácia účinná, ak ide na hĺbku, dotýka sa srdca a zasahuje všetky dimenzie človeka a neuspokojuje sa len so zmenou vonkajšieho správania. Keďže sa jedná o proces postupného vyzrievania v slobode, snaha o pripodobnenie sa Kristovi a osvojenia si jeho zmýšľania, je úlohou na celý život.⁴⁷ Treba tiež pripomenúť, že ľudské srdce reaguje iba na indikatívy, a teda imperatívy na neho neplatia, lebo srdcu nemožno nič prikazovať násilím, možno mu len ukázať horizont a motivovať ho ísť cestou, na ktorej môže v plnosti rozvíjať svoje možnosti a realizovať svoje povolanie.

⁴⁴ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 129.

⁴⁵ Porov. 128.

⁴⁶ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 126.

⁴⁷ Porov. *Tamtiež*, 114-115.

3. Proces transformácie

Skutočná formácia nastala iba vtedy, ak smeruje k celkovej premene osoby katechéta. Preto by sme chceli teraz zamerať našu pozornosť na proces transformácie zo strany subjektu, čiže katechéta.

Podmienkou k tomu, aby sa formácia stala transformáciou, je prijatie novej identity, spočívajúcej v osvojení si Kristovho zmýšľania. Kto nie je motivovaný a priťahovaný krásou a ideálom Krista, nemôže realizovať proces vnútornej premeny. Cieľom duchovnej formácie je teda ponúknuť konkrétny model - Kristovo zmýšľanie, ktoré sa ma stať základom novej identity človeka. Predpokladom pre jej prijatie je však otvorenosť a túžba osvojiť si nové prežívanie a cítenie.⁴⁸

3.1. Otvorenosť pre formáciu e jej priebeh

Svoju otvorenosť pre formáciu vyjadruje katechéta postojom „naučiť sa učiť od života“, čo inými slovami znamená nechať sa stále formovať životom. Kto si osvojí túto otvorenosť nechať sa formovať každým človekom a každou životnou situáciou, vstúpi tak do formačného procesu, ktorý bude postupne meniť jeho život.

Avšak táto otvorenosť pre formáciu môže byť pre rôzne príčiny nedostatočná a blokováná. Niektorí sa môžu vyhýbať akémukoľvek hlbšiemu uvažovaniu nad vnútornými motívmi svojho konania a má len povrchné poznanie seba samého, ktoré pramení zo strachu, že by mohol vo svojom vnútri niečo objaviť. V takomto prípade katechéta nemôže spoznať svoje slabé miesta, čoho vzdáva sa od pravdy o svojom „ja“ a tým sa nemôže uskutočniť žiaden vnútorný formačný proces obrátenia. Nie je tomu tak preto, že by to dotýčny výslovne nechcel, ale preto, že nie je schopný vstúpiť do kontaktu so skutočným „ja“. Veľmi často potom takáto osoba nevie, čo vlastne chce, vstupuje len do povrchných vzťahov, má strach milovať a hoci navonok pôsobí veľmi sebavedomo, vnútorné je veľmi neisté.

Ďalším problémom, ktorý môže brániť v otvorenosti k formácii, je nedostatočná prítomnosť a príťažlivosť ideálu. Identifikácia s Kristom a osvojenie si jeho zmýšľania nie je potom vnímané ako nová identita, ako nová forma života, ktorá má nahradiť tú predchádzajúcu. Dôsledkom toho vzniká často dvojité identita: Jedna vonkajšia, úradná, málo príťažlivá, druhá súkromná, skrytá, ktorá pohlcuje energiu, ktorá by mala byť zameraná na dosahovanie ideálu. V prípade tohto dvojitého správania je formačný proces vždy obmedzený a ideál sa javí, ako vzdialený a nedosiahnuteľný.⁴⁹ Katechéta má potom „viaceré tváre“, ktoré manifestujú protichodné formy správania, avšak po určitom čase už sám nebude vedieť, ktorá tvár je skutočná.

⁴⁸ Porov. CENCINI, *I sentimenti del Figlio*, 162-163.

⁴⁹ Porov. *Tamtiež*, 165-166.

Proces transformácie osoby sa uskutočňuje v dvoch dynamických postupoch. Prvý sa týka poznania vlastného „ja“, druhý oslobodenia a odstránenia všetkého, čo bráni, aby sa „ja“ mohlo realizovať. „Kto nespozná pravdu o sebe, nebude nikdy slobodný“.⁵⁰ Kto neobjavil a nepoznal pravdu o sebe, nevie v čom spočíva jeho problém a preto je tu vážne riziko, že celý formačný proces bude iba povrchný a neúčinný. Je preto dôležité pomenovať a identifikovať prekážky, ktoré bránia tomu, aby katechéta slobodne ponúkol seba samého Bohu. Ale ak nepozná svoje vnútro, ak nevie, čo ho vnútorné zotročuje, v čom je jeho problém, nebude vedieť, v akej oblasti má na sebe pracovať a rásť a preto sa nikdy nestane vnútorne slobodným.

Priblížme si teda jednotlivé stupne procesu poznania.

Správanie

Na začiatku je pozornosť katechéta zameraná na vonkajšie správanie a vystupovanie. Jedná sa o konanie, ktoré sa pravidelne opakuje a ktoré je navonok viditeľné. Katechéta podvedome cíti rozpor medzi deklarovanými a skutočne žitými hodnotami, ale vedome si nechce tento nesúlad pripustiť. Avšak každý rozpor medzi tým, čo sa deklaruje navonok a tým, čo sa skutočne žije, vytvára vnútorné napätie, ktoré sa skôr, či neskôr prejaví aj navonok. Veľkou pomocou k poznaniu správania je, aby si katechéta všimol svoje rozhodnutia a túžby a zamýšľal nad tým, čo mu robí radosť a čo mu spôsobuje bolesť, aby skúmal svoje reakcie na prípadné úspechy alebo neúspechy v živote. Dôležitým signálom sú tiež inštinktívne a spontánne reakcie, žartovanie, momenty uvoľnenia, bez prílišného kontrolovania. Lebo z plnosti srdca hovoria ústa.

Postoje

Nasledujúca úroveň sebapoznania smeruje k väčšej hĺbke a dotýka sa toho, čo nie je na prvý pohľad zjavné. Jedná sa postoje, ktoré predurčujú konanie podľa presnej schémy a z ktorej vychádzajú kritéria konania a usudzovania. Postoje sa dotýkajú strategickej oblasti ľudského bytia, ktorá je predpokladom pre vzťahy s druhými, ako aj pre vzťah s Bohom.

Je preto dôležité, aby sa katechéta neuspokojil len s vonkajším správaním, ale zameral sa na svoje postoje. Konanie človeka závisí od vnútorných postojov, na základe ktorých robí rozhodnutia a morálne úsudky. Schopnosť rozlišovať medzi dobrom a zlom má v každom človeku vždy svoj prirodzený rozvoj a je výsledkom dlhodobého procesu.

Skúmanie postojov si vyžaduje odvahu neuspokojiť sa s povrchnosťou a konštatovaním „cítim, že táto vec nie je zlá“, ale treba ísť do hĺbky a pýtať sa: „prečo necítim pocit viny, prečo mi spontánne napadá takýto postoj“? Neustála pochybnosť v hodnotení seba samého je pre katechéta pozitívnym znakom, že formačný proces ide správnym smerom.

City

⁵⁰ Tamtiež, 169.

Tretí krok sebazpoznania sa týka citov, čiže toho, čo katechéta pociťuje a prežíva na emocionálnej úrovni v danej situácii. Emócie sú odozvou na subjektívne prežívaný stav, vyvolaný vonkajším podnetom. Jedná sa vždy o subjektívnu reakciu, ktorá závisí od momentálneho stavu jednotlivcej osoby. Emócie zjavujú pravdu o vlastnom „ja“, a usvedčujú človeka z vlastných protirečení. Negatívne emócie nie sú hriechom, avšak sú signálom nedostatku vlastnej vnútornej slobody.

City sú pre katechéta vzácnym indikátorom toho, čo sa nachádza v jeho srdci. Mnohí ľudia v Cirkvi majú strach hovoriť o svojich negatívnych emóciách a usilujú sa ich poprieť a vytesniť, až napokon prídu do bodu, že už nie sú schopní prejaviť žiadnu emóciu a stanú sa citovo úplne chladnými. Jednalo by sa o veľké protirečenie, ak by ten, kto má ohlasovať radostnú zvesť, bol bez citového zápalu a nadšenia. Kto nepozná vlastné srdce, ťažko môže účinne komunikovať a osloviť srdce druhého. Je preto dôležité byť úprimný sám pred sebou a rozpoznávať svoje emócie.

Motivácie

Od emócií je nevyhnutné prejsť k poznaniu motivácií a identifikovať vnútorné pohnútky svojho konania. Motivácia je dynamický faktor, ktorý usmerňuje správanie k dosiahnutiu určitého cieľa. Jedná sa o vnútornú energiu, vďaka ktorej subjekt dosahuje uskutočnenie toho, čo si predsavzal. Od motivácie závisí naplnenie a realizácia celého životného plánu.

Pri skúmaní motivácie by sa katechéta nemal uspokojiť s povrchnosťou, ale musí ísť na podstatu prostredníctvom konkrétnych otázok: „Konám na základe egoistických potrieb, alebo na základe nadprirodzených motívov? Prečo pre istý druh vecí viem vynaložiť enormné množstvo energie, pričom iné veci a potreby ma nechávajú chladným a ľahostajným? Prečo v niektorých životných situáciách som schopný vnímať znaky časov, zatiaľ čo v iných Božie pôsobenie ani nespozorujem. Hľadám naozaj Boha, alebo niečo iné?

Je prirodzené, že na začiatku formačného procesu motívy nie sú ešte dostatočne evanjelizované. Preto je nevyhnutné naučiť sa postupne skúmať a očisťovať motívy svojho konania. Cieľom formácie je objaviť dvojznačnosť, ktorá je prítomná a predstavuje nezrelú oblasť životného projektu. Analýza a osobná reflexia umožnia katechétovi pochopiť nielen to, čo práve robí, ale aj prečo robí to, čo robí, alebo sa správa, tak ako sa správa. Vďaka takému poznaniu môže napredovať v sebazpoznaní a následne účinne pracovať na sebe. Kto neobjaví dvojznačnosť prítomnú vo svojich motívoch, riskuje že aj jeho formácia bude tiež dvojznačná. Kto nepozná svoje skutočné motivácie konania, nebude nikdy slobodný, pretože bude vždy ovplyvňovaný niečím, čo nepozná.⁵¹

3.2. Nová identita

⁵¹ Porov. *Tamtiež*, 174-177.

Každý človek vníma vonkajšie prejavy vnútorného nesúladu (nervozita, napätie, závisť, žiarlivosť, nezáujem o duchovné veci), avšak nevie si ich vzájomne pospájať, keďže nepozná presnú príčinu tohto stavu. Všetky tieto prejavy ale vyžadujú vnútornú energiu. Katechéta, bez toho, aby si to uvedomoval, poskytuje množstvo energie na uspokojenie požiadaviek jednotlivých komponentov svojho „ja“, pričom zároveň zanedbáva a ignoruje rozvoj ostatných pozitívnych stránok osobnosti. Kto nerieši alebo popiera svoje problémy, riskuje, že sa budú ešte viac prehlbovať a ovplyvňovať ho bez toho, aby si to uvedomoval.

Na prekročenie vnútorného nesúladu nestačí však len poznanie mechanizmov sebaobrany, ale je potrebné zaujať zodpovedný postoj rozlišovania vedieť sa určitým situáciám vyhnúť. Kto začne robiť kompromisy a kto si myslí, že môže všetko (vidieť a počuť), kto sa nenaučí ovládať svoju predstavivosť a svoje city, ten nikdy nezakúsi opravdivú radosť z darovania sa Bohu. Iba vtedy, ak sa katechéta naučí ovládať svoje zmysly, môže zakúsiť novú formu života, ktorá je v súlade s jeho identitou. Bez vnútornej sebadisciplíny nie je možné objaviť novú dimenziu slobody, ktorá usmerňuje emotívnu energiu v súlade s pravdou bytia. Až vtedy môže katechéta objaviť, že okrem sveta strachu a vnútorných závislosti, existuje nový priestor plný svetla a krásy, oveľa krajší a väčší, než malý a prízemný svet závisť, žiarlivosti a rôznych druhov kompromisu. Životná energia tak nachádza nové nasmerovanie, objekt záujmu - nový doposiaľ vôbec nepoznaný svet.

Jedná sa o absolútne nový a originálny spôsob bytia, o novú formu mysle, srdca, zmyslov a zmýšľania, ktorú môže zakúsiť len ten, kto si osvojil Kristovo zmýšľanie. Opravdivá formácia nastane vtedy, ak si človek uvedomí, že súčasný stav, ktorý prežíva, nezodpovedá novej identite, ku ktorej je volaný. Bez uskutočňovania prijatej identity by nešlo o formáciu, ale len o vonkajšiu kozmetickú úpravu, o zmenu zovňajšku, ktorá by sa vôbec nedotýkala premeny srdca. Skutočná zmena musí vychádzať z presvedčenia, že predchádzajúci spôsob života nebol schopný uspokojiť najhlbšie potreby ľudského bytia. Uspokojovanie inštinktívnej formy správania prináša len krátkodobé uspokojenia a v konečnom dôsledku každé potešenie zhorkne, lebo žiadostivosť nemôže byť nikdy celkom uspokojená a vytvára len závislosť, ktorá spôsobuje problémy.⁵²

Je potrebné tiež pripomenúť, že objavenie nepoznaného sveta a zrod novej identity neznamená elimináciu slabosti a nedokonalosti, ale ukazuje cieľ, hlavný bod, ku ktorému sa smerovať celý život. Kristovo zmýšľanie predstavuje tak úplne novú formu života pre katechéta. Základom tejto identity je akt viery, ktorý vychádza z existenciálnej hĺbky. A preto sa nejedná o povrchnú vieru alebo intelektuálnu, ale o vieru v Ježiša Krista o osvojenie jeho zmýšľania, ktoré sa má prejavíť v situáciách každodenného života. Identifikácia so zmýšľaním Ježiša Krista nie je len alternatíva k predchádzajúcemu životnému štýlu, ale je to zároveň jediný spôsob, ako žiť život v plnosti a skutočnej slobode.

⁵² Porov. *Tamtiež*, 179-186.

Človek, ktorý verí Krista, prostredníctvom zosobneného aktu viery spoznáva v ňom pravdu o sebe samom a súčasne aj cestu k prekonávaniu vlastného egoizmu pre objavenie skutočného života. Veriť v Krista znamená dôverovať, že aj napriek ťažkostiam a námahe je krásne byť ako On. A preto každý formačný proces by mal smerovať k osvojeniu tohto Kristovho pohľadu na život.

Toto je napokon hlavný zmysel prečo vstúpiť do formačného procesu, ktorého výsledkom je transformácia osoby vo všetkých jej dimenziách. Ak novou formou a zároveň aj normou správania pre veriaceho človeka je Kristus a identifikácia s jeho zmýšľaním, tak je úplne zrejmé, že formačný proces sa musí týkať celého človeka, zasahuje srdce, najhlbšie motivácie, emócie, postoje a správanie.⁵³

Motivácie

Ak sa hlavným motivačným kritériom konania stane Kristove zmýšľanie, horizont a smerovanie života sa úplne mení. Iba ten kto položí Krista do centra celého svojho života, môže zažiť premenu osobnosti. Nový motivačný systém chráni človeka, pred plytvaním energie a zameraním sa na pozemské veci, ktoré prekážajú zakúsiť krásu a príťažlivosť nebeských vecí a zároveň umožňuje osvojiť si Kristov nový pohľad na život.

City

Emócie a reakcie spoznávame preto, aby sme ich mohli formovať. Kristove srdce je tým najkrajším a najdokonalejším modelom pre ľudské city. Je dôležité osvojiť si jeho prežívanie a cítenie, ako niečo krásne a dokonale naplňajúce, pričom sa netreba báť ani ťažkostí a námah, ktoré táto premena srdca vyžaduje.

Postoje

Ak si katechéta osvojí Kristovo zmýšľanie jeho život sa musí zmeniť. Avšak pre trvalú zmenu si treba osvojiť určité návyky nového životného štýlu. Človek túži po nadobudnutí nových postojov, ale k tomu je vždy potrebná odvaha zanechať staré schémy myslenia. Účelom formácie postojov nie je ešte vonkajšie správanie, ale to, čo tomuto správaniu predchádza. Jedná sa o formáciu vnútornej slobody a túžob k autentickým hodnotám a k dosiahnutiu ideálu krásy pravdy a dobra. Táto príťažlivosť ideálu sa postupne stane stabilným postojom.

Správanie

Posledná fáza formačného procesu sa týka správania. Motivácie, city, postoje musia byť pretransformované na konkrétne gestá a rozhodnutia. Bez zapojenia všetkých dimenzií osoby nie je možná formácia človeka. Z tohto pohľadu neexistujú malé bezvýznamné

⁵³ Porov. CENCINI, *Albero della vita*, 260.

rozhodnutia, keďže všetko má vplyv na celkový rozvoj osoby a potom aj na jej celkové správanie.

Ak formačno - transformačný proces osoby spočíva v oslobodení od egoizmu a zamerania na seba, tak katechéta by mal byť človek, ktorý vo svojom živote spoznal Božiu lásku a vychádza zo skúsenosti, že je natoľko milovaný Bohom, že táto skutočnosť premení jeho srdce, ktoré bude schopné s rovnakou slobodou a intenzitou milovať druhých a cítiť sa zodpovedný za druhých. Iba skutočne zrelý katechéta bude vždy stále viac pociťovať zodpovednosť za tých, ktorých miluje, za všetkých rovnako a pritom za každého osobitne.⁵⁴

Bibliografia:

ALBERICH Emilio, *La catechesi oggi. Manuale di catechetica fondamentale*, Leumann (TO), Elledici, 2002.

CENCINI Amedeo, *Abbiamo perso sensi?* Cinisello Balsamo, San Paolo, 2012.

CENCINI Amedeo, *L'Albero della vita. Verso un modello di formazione iniziale e permanente*, Cinisello Balsamo, San Paolo, 2005.

CENCINI Amedeo, *Chiamati per essere inviati*, Milano, Paoline, 2008.

CENCINI Amedeo, *I sentimenti del Figlio*, Bologna, Dehoniane, 1999.

CENCINI Amedeo, *Verità della vita*, Cinisello Balsamo, San Paolo, 2007.

CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA - COMMISSIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE E DELLA CATECHESI, *La formazione dei catechisti nella comunità cristiana. Orientamenti pastorali*, Roma, CEI, 1982.

CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Incontriamo Gesù*, Milano, Ancora, 2014.

CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Il rinnovamento della catechesi*, Roma, 1970.

CONGAR Yves Marie Joseph, *La fede e teologia*, Desclée, Roma, 1967.

FRANKL Viktor Emanuel, LAPIDE Pinchas, *Ricerca di Dio e domanda di senso*, Torino, Claudiana, 2006.

FRANTIŠEK, *Evangelii Gaudium*, Trnava, SSV, 2014.

FRANTIŠEK, *Generálna audiencia*, 12. 02. 2014.

GUARDINI Romano, *Le età della vita*. Milano, Vita e Pensiero, 1992.

HALÍK Tomáš, *Noc zpovědnika*, Praha, Lidové noviny, 2005.

L'ISTITUTO DI CATECHETICA DELL'UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA, (a cura di), *Formare i catechisti in Italia negli anni '80*, Leuman (TO), Elledici, 1982.

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE KLERUS, *Všeobecné direktórium pre katechézu (VDK)*, Trnava, SSV, 1997.

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE KLERUS, *Všeobecné katechetické direktórium*, AAS 64 (1972) 97-176.

PAVOL VI, *Evangelium Nutiandi*, Apoštolská exhortácia o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete, 1975.

⁵⁴ Porov. Amedeo CENCINI, *Chiamati per essere inviati*, Milano, Paoline, 2008, 41-45.

RUTA Giuseppe, *Catechetica come scienza. Introduzione allo studio e rilievi epistemologici*, Leumann (TO), Elledici, 2010.

RUTA Giuseppe, *L'insegnante "educato" educatore*, in ASSOCIAZIONE ITALIANA CATECHETI, a cura di Franca Kannheiser- Feliziani, Leumann (TO), Elledici, 2011.

TRENTI Zelindo, *Educare alla fede*, Leumann (TO), Elledici, 2002.

TRENTI Zelindo, *La fede dei giovani. Linee di un progetto di maturazione alla fede dei giovani*. Leumann (TO), Elledici, 2003.

TRENTI Zelindo, *Opzione religiosa e dignità umana*, Roma, Armando, 2001.